

РІВНЕНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

**ОНОВЛЕННЯ ЗМІСТУ, ФОРМ ТА
МЕТОДІВ НАВЧАННЯ І ВИХОВАННЯ
В ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ**

Збірник наукових праць

Наукові записки
Рівненського державного гуманітарного університету

Випуск 8 (51)

Заснований в 1996 році

Рівне – 2014

ББК 74.20

О - 59

УДК: 37: 371: 372: 373: 374: 376: 378: 379

Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання в закладах освіти: Збірник наукових праць.

Наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету. Випуск 8 (51). — Рівне: РДГУ, 2014. — 181 с.

Збірник наукових праць містить статті Всеукраїнської науково-практичної конференції «Актуальні проблеми сучасної дидактики в контексті вимог інформаційного суспільства», проведеної в Рівненському державному гуманітарному університеті 17-18 жовтня 2013 р., з загальноосвітніх проблем навчання, компетентнісного підходу, розвитку творчого потенціалу особистості, використання сучасних інформаційних засобів на уроках в загальноосвітніх навчальних закладах.

Матеріали можуть бути корисними для науковців, практичних працівників, викладачів та студентів вищих, професійно-технічних і загальноосвітніх навчальних закладів.

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Головний редактор:

Пальчевський Степан Сергійович – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет).

Заступник головного редактора:

Янцур Микола Сергійович – кандидат педагогічних наук, професор (відповідальний редактор) (Рівненський державний гуманітарний університет).

ЧЛЕНИ РЕДАКЦІЙНОЇ КОЛЕГІЇ:

Бех Іван Дмитрович – доктор психологічних наук, професор, дійсний член НАПН України (Інститут проблем виховання АПН України);

Безкоровайна Ольга Володимирівна – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Вербець Владислав Володимирович – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Воробійов Анатолій Миколайович – кандидат педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Дем'янчук Анатолій Степанович – доктор педагогічних наук, професор, дійсний член АНВШ України (Міжнародний економіко-гуманітарний університет ім. академіка Степана Дем'янчука);

Карпенчук Світлана Григорівна – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Коваль Ганна Петрівна – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Литвиненко Світлана Анатоліївна – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Лісова Світлана Валеріївна – доктор педагогічних наук, професор, дійсний член АПСН (Рівненський державний гуманітарний університет);

Малафійк Іван Васильович – доктор педагогічних наук, професор, член-кореспондент АПСН (Рівненський державний гуманітарний університет);

Павелків Роман Володимирович – доктор психологічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Петренко Оксана Борисівна – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Поніманська Тамара Іллівна – кандидат педагогічних наук, професор, член-кореспондент АПСН (Рівненський державний гуманітарний університет);

Руденко Володимир Миколайович – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський інститут слов'янознавства Київського славістичного університету);

Тищук Віталій Іванович – кандидат педагогічних наук, професор, член-кореспондент АПСН (Рівненський державний гуманітарний університет);

Ямницький Вадим Маркович – доктор психологічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет).

Затверджено Вченою радою Рівненського державного гуманітарного університету (протокол № 7 від 28.02.2014 р.).

Збірник затверджений ВАК України як наукове фахове видання, в якому можуть публікуватися результати дисертаційних робіт на здобуття наукового ступеня доктора і кандидата наук з педагогіки (постанова Президії ВАК України №1-05/7 від 9.06.1999 р. та додатки до постанови ВАК України від 11.10. 2000 р. № 1 – 03/8 і від 30.03.2011 р. № 1 – 05/3).

За достовірність фактів, дат, назв і т. п. відповідають автори статей. Думки авторів можуть не збігатися з позицією редколегії. Рукописи рецензуються і не повертаються.

Адреса редакції: 33028 м. Рівне, вул. Остафова, 31. Рівненський державний гуманітарний університет

ISBN 966 — 7281 — 09 — 10.

© Рівненський державний гуманітарний університет, 2014

3. Гнедко Н. Віртуальний музей як новий дидактичний засіб навчання / Н.Гнедко // Інформаційні технології в професійній діяльності: матеріали VII Всеукраїнської науково-практичної конференції. – Рівне: РВВ РДГУ. – 2013. – С. 13-14.
4. Гнедко Н. Дидактичні основи використання віртуального репетитора / Н.Гнедко // Наукові записки. – Випуск 4. – Серія: Проблеми методики фізико-математичної і технологічної освіти. Частина 1. – Кіровоград: РВВ КДПУ ім. В. Винниченка, 2013. – С. 20-25.
5. Заболотний В.Ф. Формування методичної компетентності учителя фізики засобами мультимедіа: монографія / В.Ф. Заболотний. – Вінниця: ПП «ТД Едельвейс і К», 2009. – 456 с.
6. Информационные и коммуникационные технологии в образовании: учебно-метод. пособие / И.В. Роберт, С.В. Панюкова, А.А. Кузнецов, А.Ю. Кравцова; под ред. И.В. Роберт. – М.: Дрофа, 2008. – 312 с.
7. Красильникова В.А. Использование информационных и коммуникационных технологий в образовании: учебное пособие/ В.А. Красильникова; Оренбургский гос. ун-т. – [2-е изд. перераб. и доп.]. – Оренбург: ОГУ, 2012. – 291 с.
8. Радченко І. Створення й застосування у навчальному процесі мультимедійних посібників для уроків української мови: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ipro.org.ua/files/Українська мова/Банк досвіду/3 досвіду І Радченко.doc>. – Назва з екрану.
9. Смолянинова О.Г. Мультимедиа в образовании: монография / О.Г. Смолянинова; Краснояр. гос. ун-т. – Красноярск, 2002. – 300 с.
10. Стародубцев В.А. Компьютерные и мультимедийные технологии в естественнонаучном образовании: монография / В.А. Стародубцев. – Томск: Дельтаплан, 2002. – 224 с.

Н.М. ГНЕДКО. ДИДАКТИЧЕСКИЕ ОСНОВЫ ИСПОЛЬЗОВАНИЯ СРЕДСТВ ВИРТУАЛЬНОЙ НАГЛЯДНОСТИ НА УРОКАХ УКРАИНСКОГО ЯЗЫКА И ЛИТЕРАТУРЫ

Резюме. В статье исследованы дидактические основы использования средств виртуальной наглядности на уроках украинского языка и литературы в общеобразовательных учебных заведениях. Показано примеры использования средств виртуальной наглядности на разных этапах уроков.

Ключевые слова. Средство обучения, аудиовизуальный образ, виртуальная наглядность, мультимедиа, информационно-коммуникационные технологии.

N.M. GNEDKO. THE DIDACTIC BASES OF APPLICATION OF THE TEACHING TOOLS OF VIRTUAL VISUALIZATION IN THE LESSONS OF UKRAINIAN LANGUAGE AND LITERATURE

The summary. This article investigated didactic bases of application of the virtual teaching tool in the lessons of Ukrainian language and literature in secondary schools. Shows an example of the use of virtual visualization at various stages lessons.

Key words. Teaching tool, audiovisual image, virtual visualization, multimedia system, Information and Communication Technologies.

Одержано редакцією 19.12.2013 р.

УДК: 373. 3017. 4 - 05. 787

Н.М. ГРИНЬКОВА

ДИДАКТИЧНИЙ АСПЕКТ ОРГАНІЗАЦІЙНИХ ФОРМ І МЕТОДІВ ТЕАТРАЛЬНОЇ ПЕДАГОГІКИ

Резюме. У статті досліджується проблема організаційних методів і форм навчання, які використовуються при підготовці акторів і режисерів, аналізуються особливості змісту і структури мистецького заняття.

Ключові слова: театральна педагогіка, мистецьке навчання, методи мистецького навчання, організаційні форми навчання, мистецьке заняття.

Постановка проблеми. Згідно Національної доктрини розвитку освіти України в XXI столітті головною метою національного і громадянського виховання є успадкування духовних надбань українського народу, формування розвиненої духовності, художньо-естетичної культури. Одним із засобів досягнення цієї мети є мистецтво [2].

Мистецтво впливає на інтелектуальну, пізнавальну, моральну сферу особистості, що в свою чергу є підґрунтям для формування в неї здібностей, потреб і є важливим засобом виховання ціннісного ставлення до себе і навколишнього світу. “Прекрасне пробуджує добре, – стверджував К.Д. Ушинський, – збудить у людини щирий інтерес до всього корисного, високого та морального і ви зможете бути спокійним, що вона завжди збереже людську гідність. У цьому повинна бути мета виховання і навчання” [5, 406-407].

Театральне мистецтво має важливе виховне і пізнавальне значення. Репрезентуючи зразки поведінки і вчинків сценічних героїв воно має здатність відображати реалії людських відносин, впливати на погляди, почуття і поведінку як глядачів, так і самих акторів. Відтак для підготовки майбутніх акторів і режисерів необхідно використовувати таку систему дидактичних методів і форм, які б відповідали творчому характеру діяльності і, водночас, були націлені на оволодіння системою психолого-педагогічних знань та відповідних умінь і навичок.

Теоретичні основи театральної педагогіки учнів, з'ясування її змісту та головних компонентів мають місце в працях В.Е. Мейерхольда, Ш.О. Кнебеля, Е.Б. Вахтангова, В.О. Топоркова, А.Д. Попова, А.В. Ефроса та інших.

Аналіз останніх літературних джерел і публікацій. Розроблено практичні аспекти використання елементів театральної педагогіки у педагогічному процесі (Ш.О. Амонашвілі, О.С. Булатова, Ж.В. Ваганова, Н.Н. Дем'яненко). Можливості театального мистецтва у підготовці вчителів до педагогічної діяльності на сучасному етапі розвитку досліджують Н.А. Абалкін, М.М. Барахтян, В.Ц. Абрамян, Р.Х. Баталов, Р.І. Короткова та інші. Вони розглядають акторську майстерність як педагогічне мистецтво, як засіб розкриття творчого потенціалу вчителя, засіб формування його педагогічної майстерності.

Важливим для нашого дослідження є праці сучасних педагогів О.М. Сорокіної, Л.І. Лимаренко, Л.М. Некрасової, Г.М. Падалки, О.П. Рудницької, Л.В. Цукасової, які розкрили окремі дидактичні аспекти методів, засобів і форм мистецької педагогіки.

Проведений аналіз наукових досліджень та публікацій показав що, дана проблема знайшла висвітлення у багатьох джерелах: з'ясовано зміст та методологічні засади театральної педагогіки, представлено різні підходи до класифікації методів мистецького навчання.

Метою статті є аналіз дидактичних методів і форм, які використовуються при підготовці майбутніх акторів і режисерів.

Виклад основного матеріалу. Методи навчання – способи спільної діяльності учителя і учня, спрямовані на засвоєння учнями знань, формування вмій і навичок. Структурним елементом методу навчання є прийом. Прийом навчання – деталь методу, використання якої дозволяє підсилити ефективність процесу навчання. Наприклад, під час розповіді про технологію втілення сценічного образу може бути використаний прийом показу акторської дії, який активізує роботу вихованців [2, 344].

Методи навчання поділяються на загальні (універсальні, які можуть бути застосовані у процесі викладання всіх предметів) і спеціальні (які є ефективними під час вивчення окремих предметів).

В дидактиці зустрічаються різні підходи до класифікації методів навчання. За джерелами знань, особливостями передачі і характером сприйняття їх поділяють на: словесні, наочні, практичні (Н. Верзілін, Є. Голант, С. Петровський, С. Чавдаров).

За змістом освіти і характером пізнавальної діяльності визначають: пояснювально-ілюстративні, репродуктивні, проблемного викладу, частково пошукові, дослідницькі методи (М. Скаткін, І. Лернер).

Для професійної школи, зокрема, театральної, актуальними є спеціальні методи, або методи мистецького навчання. За визначенням Г.Падалки, методи мистецького навчання – упорядковані способи взаємопов'язаної діяльності вчителя і учнів, спрямовані на розв'язання художньо-навчальних і художньо-виховних завдань.

Автором запропоновано таку класифікацію методів навчання мистецтва:

1. За джерелами передачі та характером сприйняття художньої інформації вони поділяються на словесні, демонстраційно-образні, художньо-творчі (практичні).

Словесні методи мають важливе значення в системі мистецької освіти. До них належать: лекція, розповідь, бесіда, пояснення, обговорення, коментар, вербалізація художнього змісту образів.

Розглянемо методи навчання, які є важливими для підготовки акторів.

Пояснення спрямоване на розкриття сутнісних характеристик художніх образів, засобів і способів їх втілення на сцені. Цей метод допомагає усвідомити зміст акторської майстерності та її складових.

Бесіда – метод, який дає змогу одержувати зворотну інформацію від учня про рівень розуміння навчального матеріалу, а також про його інтереси та можливості. Бесіда є важливим методом втілення художнього образу в процесі реалізації режисерського задуму. Це є підставою для виокремлення таких видів бесіди: внутрішня (діалог із самим собою), відкритий діалог (спілкування між двома учасниками), полілог (обмін інформацією між трьома або більшим числом суб'єктів спілкування).

Обговорення сприяє формуванню інтересу учнів до навчання, умій захищати власну позицію, висловлювати думки, погляди, переконання. Цей метод забезпечує посилення впливу театального колективу на розвиток і формування особистості. Під час обговорення з'ясовується також результативність впливу засобів мистецтва на особистість, а також її ставлення до мистецтва.

Коментар супроводжує виконання вправ, пошук шляхів розв'язання задач. Цей метод використовується з метою здійснення поточного контролю за навчально-пізнавальною діяльністю учнів, що сприяє вчасному виявленню та запобіганню недолікам і помилкам.

Вербалізація змісту художніх творів зорієнтована на осмислення і розуміння учнями змісту і особливостей художнього образу, осягнення їх смислового наповнення. Для цього сприйняття учнями художнього твору супроводжують словесним поясненням.

До демонстраційно-образних методів навчання мистецтва належать: демонстрація художніх творів (художня демонстрація) та ілюстрування словесних пояснень художніми засобами. Художня демонстрація є одним із дієвих методів в театральній педагогіці. Зміст цього методу полягає в безпосередньому показі педагогом певних прийомів чи дій: поз, жестів, мімічних рухів тощо. Однак, в цього методу є недолік, який полягає в спонуканні учнів до наслідування запропонованого зразка.

Художнє ілюстрування застосовується для підтвердження обраних фактів, явищ, подій. Засобами художнього ілюстрування є вистави, п'єси, репродукції тощо.

До художньо-творчих методів мистецького навчання належить художнє вправляння, варіантна розробка і втілення художнього образу, інтерпретація.

Художнє вправляння – багаторазове повторення складових мистецької діяльності (декламування, жестикулювання, виконання танцювальних па) з метою їх глибокого розуміння, закріплення, вдосконалення. Оскільки за своїм змістом художня діяльність має творчий характер, цей метод сприяє формуванню первинних умінь і навичок.

Варіантна розробка спрямована на пошук оптимального рішення художнього задуму допомагає уникнути повторів, наслідувань. Цей метод є ефективним за умови належного рівня підготовки акторів.

Інтерпретація дає можливість виконавцю виявити власне бачення змісту і характеру художнього образу (або твору), відчутти себе у ролі постановника і оцінити власні можливості. Цей метод передбачає безпосереднє виявлення умінь і навичок актора.

Зміст імпровізації полягає в миттєвому створенні і передачі учнем художнього образу, емоцій, почуттів, переживань через відповідну форму художнього втілення.

2. Залежно від характеру мистецької діяльності методи мистецького навчання поділяються на методи наслідування, репродуктивні і творчі методи.

Методи наслідування передбачають точне відтворення, наслідування елементів художньої виразності, акторської майстерності. Вони мають допоміжний характер, оскільки використовуються з метою засвоєння мистецької техніки.

Репродуктивні методи спрямовані на точне відтворення одержаного від учителя та в процесі самонавчання матеріалу і дають змогу отримати дані про обсяг та зміст засвоєння учнями інформації.

Творчі методи уможливають розкриття творчого потенціалу учнів, їх самовираження і самореалізацію. Використовуючи творчі методи педагог залучає акторів до виконання ролей, постановки вистав, розробки сценаріїв тощо.

3. Врахування характеру завдань і етапів навчання дає змогу виокремити методи ознайомлення, методи роботи над художнім матеріалом та методи створення художніх образів.

Методи ознайомлення використовують на початковому етапі навчання з метою покращення сприймання мистецьких творів. Ефективність їхнього застосування забезпечується вмілою організацією педагогом процесу сприйняття художнього твору, що досягається шляхом використання пояснення, обґрунтування мети і завдань, які вирішуються в процесі сприйняття творів, а також через актуалізацію і мотивацію навчальної діяльності [2, 352].

Методи роботи над художнім матеріалом є доцільними на наступному етапі мистецького навчання. Вони забезпечують зацікавлення художньою роботою за допомогою пояснення, демонстрування, організації активної роботи учнів і стимулювання їх до творчої діяльності.

Метод створення художніх образів націлений на залучення майбутніх акторів до репродуктивної творчої діяльності у ході відтворення створених раніше образів і продуктивної творчої діяльності, метою якої є формування нових образів.

4. Залежно від завдань розвитку особистісних художніх властивостей учнів використовують такі методи мистецького навчання, як:

- методи стимулювання художньої діяльності через актуалізацію ролі мистецтва в житті людини, усвідомлення соціального значення мистецької професії, а також розширення мистецького досвіду;
- цілеспрямована активізація художньої діяльності, що стає можливою через створення умов, в яких учень буде постійно мати підвищений тонус, відчуватиме готовність до мистецької діяльності;
- пролонгований художній тренінг – метод довготривалого вправляння через залучення учня до мистецтва;
- художня психологічна підтримка забезпечується через створення позитивного психологічного мікроклімату в процесі мистецької діяльності;
- регуляція вольових зусиль забезпечується через формування стійкої мотивації учня до мистецької діяльності і усвідомлення змісту і завдань цієї діяльності [3, 177-211].

Всі методи навчання становлять цілісну систему, що зумовлює комплексне їх застосування. Обираючи методи навчання педагог має враховувати вікові та індивідуальні особливості учнів, зміст і умови навчання, а також власні можливості.

Ефективність навчання залежить не лише від методів, а й від тих форм його організації, які зумовлюються зміст та спрямування спільної діяльності учасників навчально-виховного процесу.

Форма організації навчання – варіант упорядкування взаємозалежної діяльності педагога і учнів, яке характеризується змістовими, часовими, просторовими та іншими показниками.

В системі мистецького навчання поширена така форма навчання, як мистецькі заняття (уроки мистецтва). Мистецьке заняття відрізняється від уроку тим, що, як правило, немає чітко визначених часових меж. Наприклад, репетиція перед показом вистави може тривати декілька годин. Склад учасників заняття нерідко є різновіковим та не завжди постійним.

Форми організації мистецького навчання мають свою специфіку, яка визначається особливостями художнього сприймання та характером діяльності учнів, зокрема, під час їх проведення мають місце:

1. Домінування практичної діяльності над теоретичною. Як правило, навчальна робота акторів передбачає одночасну реалізацію сформованих умінь і навичок на практиці.

2. Створення оптимальних умов для розвитку творчості особистості, що знаходить своє відображення в змісті навчальних завдань, які пропонує вчитель.

3. Використання спеціальних засобів. Так, для занять театральної студії можуть знадобитися сцена, костюми, грим, спеціальне освітлення, музичний супровід, декорації тощо.

Види уроків мистецтва або мистецьких занять визначаються в залежності від їх функціонального призначення:

- а) уроки поточної художньо-творчої навчальної діяльності;
- б) уроки власне підготовки до виступу:
 - урок-репетиція;
 - урок-підготовка до вистави (урок-генеральна репетиція) [3, 215].

Структура уроку мистецтва має такий вигляд:

1. Організація художньої діяльності.
2. Постановка мети і формулювання творчого завдання.
3. Актуалізація попереднього досвіду художньо-творчої діяльності, знань і вмінь.
4. Мотивація художньої навчальної діяльності.
5. Активізація творчої ініціативи, самостійності.
6. Пошук способів вирішення творчого завдання, моделювання можливих варіантів.
7. Втілення задуму в художній образ, постановку.
8. Підсумок і оцінювання результатів художньо-творчої діяльності.
9. Визначення завдань для самостійної (домашньої роботи), інструктаж щодо їх виконання.

Підготовка і проведення уроку мистецтва має творчий характер, що пов'язано із специфікою змісту та засобів, які використовуються педагогом.

Процес підготовки вчителя до уроку мистецтва реалізується у два етапи:

На першому етапі відбувається попередня підготовка, яка охоплює такі напрями діяльності педагога, як:

- робота з програмою, підручником, методичною літературою, періодичними виданнями, планування навчальної роботи на рік, півріччя, кожне заняття;
- формулюванні мети і завдань уроку;
- визначення змісту і обсягу художнього навчального матеріалу;
- побудова вчителем сюжетно-драматичної канви уроку – це визначення послідовності, методичної стратегії, методів, засобів, прийомів, ключових моментів уроку, загальної логіки розвитку взаємодії вчителя і учня.

На другому етапі здійснюється безпосередня підготовка котра вимагає:

- укладання детального плану уроку, який передбачає моделювання емоційної кривої (визначення змісту і послідовності художньо-творчих завдань і ситуацій з метою виставлення кульмінаційних акцентів на найбільш значущих позиціях);
- підбір методів, форм, прийомів, творчих ситуацій, які буде реалізовано в ході уроку;
- підготовка матеріально-технічного обладнання (відео-, аудіозаписів, програвачів, костюмів, декорацій, освітлення, сцени, залу);
- перевірка готовності вчителя і учнів до уроку.

Варто зазначити, що викладені характеристики підготовчої роботи окреслюють її загальний зміст. На занятті можуть трапитися непередбачені ситуації, які вимагають від педагога винахідливості, оригінальності. Тому варто погодитися з Г. Падалкою, яка зазначає, що: “скрупульозне слідування за попереднім планом нівечить творче начало, сковує ініціативу вчителя, а надмірна непередбачувана свобода педагогічних дій руйнує планування, нівелює педагогічний сенс” [3, 237]. Отже, підготовка до уроку мистецтва буде ефективною, якщо в ній є місце як для визначення ключових позицій, так і імпровізаційних дій вчителя і учнів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Національна доктрина розвитку освіти України у XXI столітті // Освіта. – 2001. – 11-18 липня. – С. 2-6.
2. Основи педагогіки і психології / К.В. Джемдєра, Н.М. Шагай. – Рівне: Волинські обереги, 2011. – 392 с.
3. Падалка Г.М. Педагогіка мистецтва (теорія і методика викладання мистецьких дисциплін) / Г.М. Падалка. – К.: Освіта України, 2008. – 274 с.
4. Рудницька О.П. Педагогіка: загальна та мистецька: Навчальний посібник / О.П. Рудницька. – Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2005. – 360 с.
5. Ушинський К.Д. Вибрані педагогічні твори: у 2-х т. / К.Д. Ушинський; за ред. В.М. Столетова. – К.: Рад. шк., 1983. – С. 406-407.
6. Цукасова Л.В. Театральная педагогика: Принципы, заповеди, советы / Л.В. Цукасова, Л.А. Волков. – М.: Книжный дом “ЛИБРОКОМ”, 2009. – 192 с.

Н.М. ГРИНЬКОВА. ДИДАКТИЧНИЙ АСПЕКТ ОРГАНІЗАЦІОННИХ ФОРМ І МЕТОДІВ ТЕАТРАЛЬНОЇ ПЕДАГОГІКИ

Резюме. В статті досліджується проблема організаційних методів і форм учебы, которые используются при подготовке актеров и режиссеров, анализируются особенности содержания и структуры художественного занятия.

Ключевые слова: театральная педагогика, художественная учеба, методы художественной учебы, художественное занятие.

H.M. GRIN'KOVA. DIDACTICS ASPECT OF ORGANIZATIONAL FORMS AND METHODS OF THEATRICAL PEDAGOGICS

The summary. The problem of organizational methods and forms of studies, which are used for preparation of actors and producers, is probed in the article, the features of maintenance and structure of artistic employment are analysed.

Key words: theatrical pedagogics, artistic studies, methods of artistic studies, artistic employment.

Одержано редакцією 04.12.2013 р.

УДК: 378:37

І.С. ДЕРЕЗА

ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК НАВЧАННЯ І САМООСВІТНЬОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В ПРОФЕСІЙНОМУ САМОРОЗВИТКУ СТУДЕНТІВ

Резюме. В статті розкрито сутність понять «навчальна діяльність» та «самоосвітня діяльність». Показано як при поєднанні навчальної і самоосвітньої діяльності, їх взаємозв'язку відбувається якісна підготовка майбутніх вчителів до професійної діяльності.

Ключові слова: навчальна діяльність, самоосвітня діяльність, самостійна робота, професійний саморозвиток.

Постановка проблеми. Серед гострих проблем, пов'язаних з удосконаленням навчально-виховного процесу в сучасній вищій школі постає питання активізації самоосвіти студентів, оскільки головною метою освіти сьогодні визнано всебічний розвиток людини як особистості, як найвищої цінності суспільства.

Навчити студентів самостійно оволодівати знаннями – одне з важливих завдань сучасної вищої школи. Навчити студентів, майбутніх вчителів, самостійно набувати професійно значущих знань – актуальна проблема, яка постає перед сучасною вищою школою.

Організація самоосвітньої діяльності майбутніх учителів є показником високого рівня системи освіти. Без належної уваги до самоосвіти, як одного з основних елементів процесу навчання у вищій школі, неможливо підготувати висококваліфіковані педагогічні кадри. Як зазначають сучасні вчені, основний резерв підвищення ефективності процесу навчання та якості підготовки майбутніх учителів слід шукати в раціональній організації навчального процесу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема самоосвітньої діяльності знайшла достатньо широке висвітлення у педагогічній теорії та практиці. Ідея взаємозв'язку між освітою й самоосвітою втілена в роботах А. Арета, А. Бодальова, О. Ковальова, А. Кочетова, В. Селіванова та ін. Педагогічні основи самоосвіти обґрунтували у своїх працях С. Архангельський, В. Андреев, А. Громцева, Г. Гусев, М. Піскунов, Б. Райський.

Особливостям організації самоосвіти студентів присвячено роботи А. Айзенберга, В. Буряка, Г. Серікова та ін. Зокрема, питання професійної педагогічної самоосвіти порушувалися у працях І. Барсукова, М. Бондаренка, Т. Борисової, Г. Коджаспірової, О. Малихіна, О. Найна, І. Наумченка, О. Прокопової, Ю. Рогозіної, Н. Сидорчук, В. Скнар, Р. Скульського, Н. Терещенко, В. Шпак та ін.

Мета статті – показати, що професійний саморозвиток студентів, майбутніх вчителів, не можливий без тісного взаємозв'язку процесу навчання з їх самоосвітньою діяльністю та розкрити суть цього зв'язку.

Виклад основного матеріалу дослідження. Навчальна діяльність виступає як один з видів людської діяльності, породжувана потребою індивіда в перетворенні власної суб'єктності і спрямована на самозміну його в процесі навчання. За твердженням В. Серікова, предметом навчальної діяльності є робота студента над своїм розвитком. Момент вчення присутній в будь-якому виді людської діяльності [2]. Тому навчальну діяльність він трактує як своєрідний засіб засвоєння всіх видів діяльності, оскільки всі вони передбачають процес оволодіння людиною її теоретичними основами, формами, способами та засобами.

Г. Атанов переконаний, що навчальна діяльність є специфічним видом діяльності і характеризується низкою особливостей [1]. У навчальній діяльності той кого навчають – це не тільки суб'єкт діяльності, а й, безумовно, її об'єкт. Такий стан речей він пояснює тим, що цілі навчальної діяльності полягають у зміні самого учня, а не перетворення об'єктів, з якими він взаємодіє. Зміни в суб'єкті виражаються в засвоєнні ним певного обсягу знань, оволодінні способами дій, відповідних цим знанням. Але навчальна діяльність перебуває в рамках навчання. Для навчання вона є об'єктом управління. Навчання визначає структуру, закономірності, функціонування і формування навчальної діяльності. Механізмом навчання виступає управління нею, а не передача навчальної інформації, тому, кого навчають.

Самоуправління навчальною діяльністю – це процес вдосконалення, зміни стану та якості самопізнання, самоорганізації, самовизначення, самооцінки, самоконтролю і саморозвитку особистості, спрямований на забезпечення високого рівня готовності до самоосвітньої діяльності.

Навчальна діяльність створює основу для самоосвітньої діяльності. Її головне завдання полягає в тому, щоб навчити студентів вчитися. Вона покликана: озброїти їх набором навчальних дій, допомогти засвоїти теоретичні знання; навчити їх орієнтуватися в різних джерелах інформації для вирішення практичних завдань; допомогти в оволодінні вміннями раціональної розумової діяльності; навчити студента мислити на основі

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА	3
Васьківська Г.О. Людиноцентризм як домінанта формування у старшокласників системи знань про людину.	4
Кондрашова Л.В. Здоров'язберігаючий аспект навчання як актуальна проблема сучасної дидактики.	8
Тадеев П.О., Борисюк Л.Р. Вітчизняні та зарубіжні концепції обдарованості: порівняльний аналіз.	12
Петрук Л.П. Становлення і розвиток проблемного навчання у педагогіці.	15
Галатюк Ю.М. Творча та інформаційна функції навчання у контексті сучасної освітньої парадигми.	18
Байкачова К.В. Моральне виховання як психолого-педагогічна проблема: історичний аспект.	21
Ваколюк А.М. Теоретико-прикладні засади розвитку фізичної культури.	24
Васьківський М.В. Професійне самовизначення старшокласників: ціннісно-орієнтований підхід.	27
Вербець ВВ. Ризики ескалації соціально-психологічного дискомфорту особистості.	30
Глінчук Ю.О. Аспекти охорони праці при використанні інформаційних технологій у освітньому середовищі.	34
Грицюта О.Ф. Важливість закладів відпочинку християнської орієнтації для розвитку особистості підлітка.	38
Дем'янчук В.А., Риженко І.М., Чабан В.Й. Культура безпеки людини – безпека суспільства в ХХІ столітті.	42
Коваль В.В. Вікові особливості фізичного виховання учнів у закладах професійно-технічної освіти України.	46
Косарева О.І. Синдром дефіциту уваги з гіперактивністю: причини виникнення та шляхи корекції.	51
Левчук (Тимочко) І.Б. Теоретичний аналіз проблеми просвітницько-громадської діяльності православних братств Волині (2 пол. ХІХ – початку ХХ ст.).	54
Листопад О.А. Проблема діагностування творчого потенціалу у дітей у Західній Європі і США.	58
Мишкарьова С.В. Організаційні засади діяльності Братства православних богословів у Польщі (1934-1938 рр.).	62
Нечипорук Л.І. Випереджуюча освіта як основа гармонійного соціоприродного розвитку суспільства ХХІ століття.	65
Оксенюк О.В. Особливості формування громадянської компетентності в учнів (досвід Рівненської української гімназії).	68
Павлюк Г.С., Безкоровайна О.В. Інтерактивні форми та методи виховання гуманності в дітей молодшого шкільного віку у контексті розвитку культури спілкування.	71
Пелех Л.Р. Особливості взаємовідносин суб'єктів ціннісно-зорієнтованого підходу в навчально-виховному процесі (Україно-Польський досвід).	74
Світельська-Дірко С.В. Виховання відповідальності учнів молодших класів засобами казки в творчості В.О. Сухомлинського.	78
Стельмашук Ж.Г. Дисциплінованість особистості школяра: до проблеми термінології.	81
Стихун Л.П., Стихун Н.В. Використання елементів театрального мистецтва у сучасній педагогічній практиці загальноосвітніх шкіл.	84
Суботюк В.І. Науково-методичні засади екологічного виховання молодших школярів у світлі вимог інформаційного суспільства.	88
Трохимчук І.М. Система екологічного виховання учнів основної школи в сучасних умовах.	91
Ціпан Т.С. Формування ціннісного ставлення підлітків до держави в умовах дитячо-юнацьких об'єднань.	95
Чорноус В.П. Творчість особистості у дискурсі практичної психології.	99
Янцур М.С. Профорієнтаційна компетентність учнів основної школи, яка формується в процесі трудового навчання.	101
Біляковська О.О. Модифікація оцінювання у новітньому форматі уроку.	106
Волкова В.В. Компетентнісний підхід у навчанні міжкультурної комунікації іноземною мовою.	108
Галатюк М.Ю. Навчально-пізнавальна компетентність старшокласників крізь призму системного і діяльнісного підходів до процесу едукції.	112
Гнедко Н.М. Дидактичні основи використання засобів віртуальної наочності на уроках української мови та літератури.	115
Гринькова Н.М. Дидактичний аспект організаційних форм і методів театральної педагогіки.	120
Дереза І.С. Взаємозв'язок навчання і самоосвітньої діяльності в професійному саморозвитку студентів.	124
Дмитришина Н.М. Генетична площина актуальних проблем дидактики у світлі чернечого виховання на теренах Західної України (30-ті рр. ХХ ст.).	127
Жулаєва В.О. Забезпечення валідності й надійності тестів протягом життєвого циклу.	129
Косянчук С.В. Формування ціннісно-сміслових орієнтацій старшокласників в умовах особистісно-орієнтованого навчання.	132
Лопатинська І.С. Емоційно сприятливе середовище як умова результативності вивчення іноземної мови учнями.	136
Мандрик Н.В. До проблеми сучасного уроку української мови.	139
Просенюк А.І. Взаємодія дошкільних навчальних закладів та сім'ї в процесі впровадження особистісно розвивального вектору навчання.	142
Рябовол Л.Т. Правові предметні компетенції як показники профільної правової предметної компетентності (критерії визначення рівнів сформованості).	145
Шутяк В.Г. Про політехнічну освіту молодших школярів.	150

<i>Рибачук І.Г.</i> Дидактичні ідеї в педагогічній спадщині А.С. Макаренка.	153
<i>Тимощук О.С.</i> Зміст підготовки майбутніх вчителів технологій у галузі охорони праці.	156
<i>Войтович О.П., Сергієнко В.П., Войтович І.С.</i> Створення та використання навчальних ВІКІ-ресурсів з природничих дисциплін.	159
<i>Совгар О.М.</i> Постать Ю. Романчука в історико-педагогічних працях.	165
<i>Приймак О.П.</i> Формування загальнонавчальних умінь та навичок у першокласників на уроках математики ..	168
<i>Маланюк М.М.</i> Модель розвитку творчих математичних здібностей учнів ліцею засобами інформаційних технологій.	171
<i>Шевчук О.А.</i> Мотивація ведення безпечного, тверезого, здорового способів життя в процесі вивчення дисципліни «БЖД».	175
<i>Відомості про авторів.</i>	178